

Fúvószenekarok a hazai közösségi zenélésért

Radócz J. Miklós Témavezető: Dr. Váradi Judit

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Doktori Program

A „közösség” értelmezésének lehetőségei

Az ember életének legjelentősebb periódusai a legtöbb esetben közösségi kapcsolatokhoz köthetők. A közösség értelmezése elsősorban a társadalom-tudományokhoz kapcsolódik, így megközelíthető szociológiai, szociál-pszichológiai, antropológiai, politológiai, filozófiai és etnográfiai aspektusból is. A közösségi kapcsolatok fontosságát Pierre Bourdieu is hangsúlyozza, mivel a kölcsönös ismeretség meghatározó társadalmi előnyököt is jelenthet, amely szimbolikus és anyagi profittal is járhat. A közösségi csoportosulások kutatása művelődéstörténeti perspektívából is lehetséges, mindazonáltal a zenei közösségek vizsgálata viszonylag fiatal kutatási terület. A közösség és zene kapcsolata „community music” néven a nemzetközi szaknyelvben is elterjedt kifejezésnek számít. A közösségi zenélés kutatása még nagyon fiatal tudományos territórium, de unikális jellegzetességei jól körülírhatók, így önálló területként való elismertsége megalapozott.

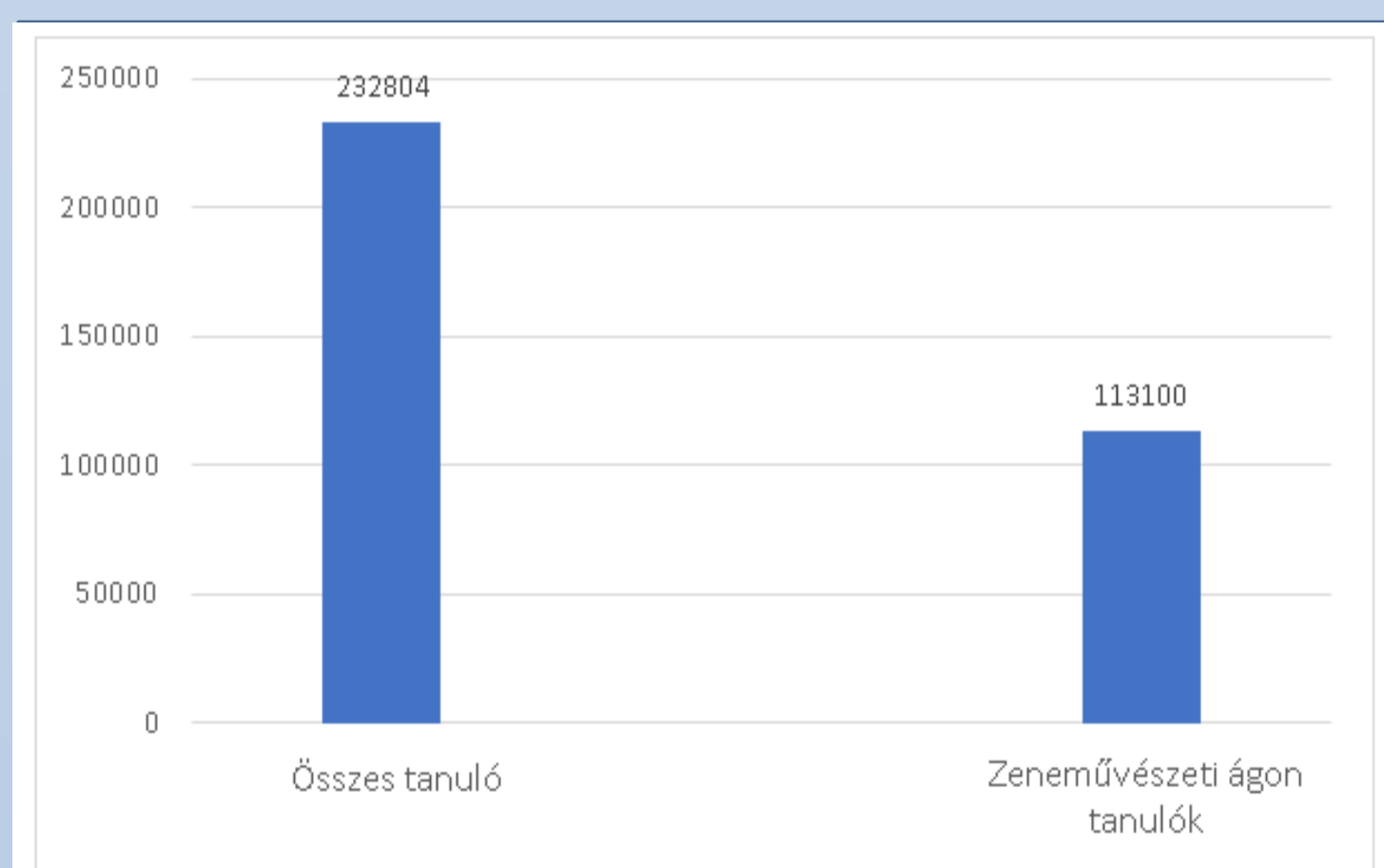

A fúvószenekar, mint zenei közösség

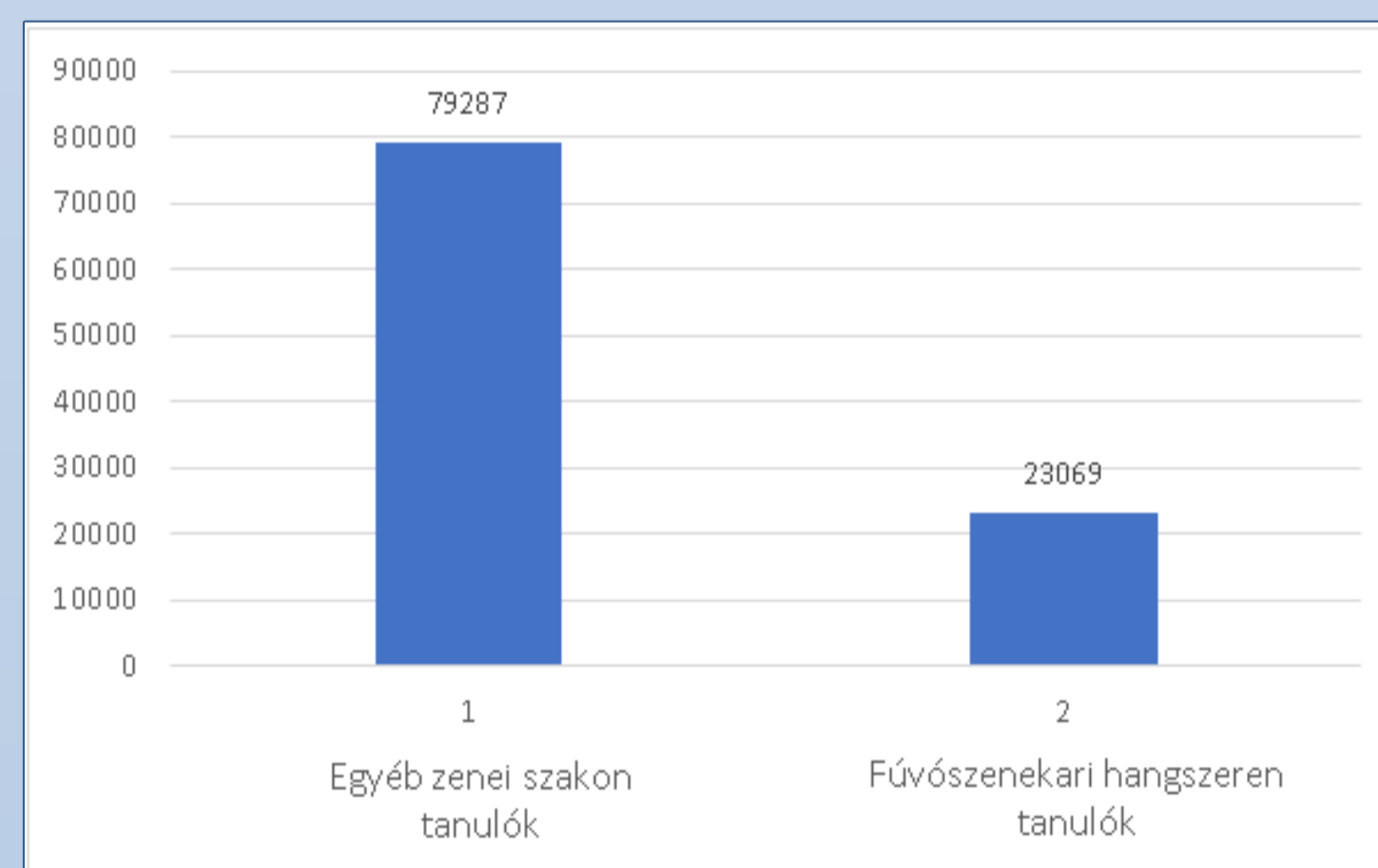
A fúvószenekar meghatározása egyszerűbb értelemben egy olyan típusú zenekar, amelyet fafúvós, rézfúvós és ütőhangszeres játékosok alkotnak. Ezen együttesek felépítése rendkívül változó. Létszámbeli kötöttségei széles skálán mozognak, így fúvószenekarnak nevezhető egy kisebb, alig 10-15 főt számláló együttes, de egy hatalmas, akár a 100 főt is elérő nagyzenekar (koncertfúvószenekar) is. Sajátos problémát vet fel a fúvószenekarok hangszeres összeállítása is. Ugyan mára a legfőbb hangszerek, hangszercsoportok megegyeznek, az is tényként kezelhető, hogy a hangszerapparátus nagyban függ a zenekar típusától, illetve annak általános megjelenési funkciójától, valamint a már említett létszámbeli lehetőségektől.

A fúvószenekarokat még manapság is gyakran a tradicionális menetelő katonazenekarokkal azonosítják, holott sokoldalúságuknak köszönhetően mind a katonazenekarok, mind a civil fúvószenekarok jelentős kultúrákövetítő szereppel rendelkeznek. Habár a fúvószenekari muzsikálásnak itthon is komoly hagyománya van, a fúvós együttesek tudományos vizsgálatában egyelőre a nemzetközi szakirodalomra támaszkodhatunk. A fúvószenekarok közösségi zenéléssel való összefonódását jelzi, hogy ezen együttesekre gyűjtőfogalomként igen gyakran „community band”-ként, azaz közösségi együttesként hivatkoznak.

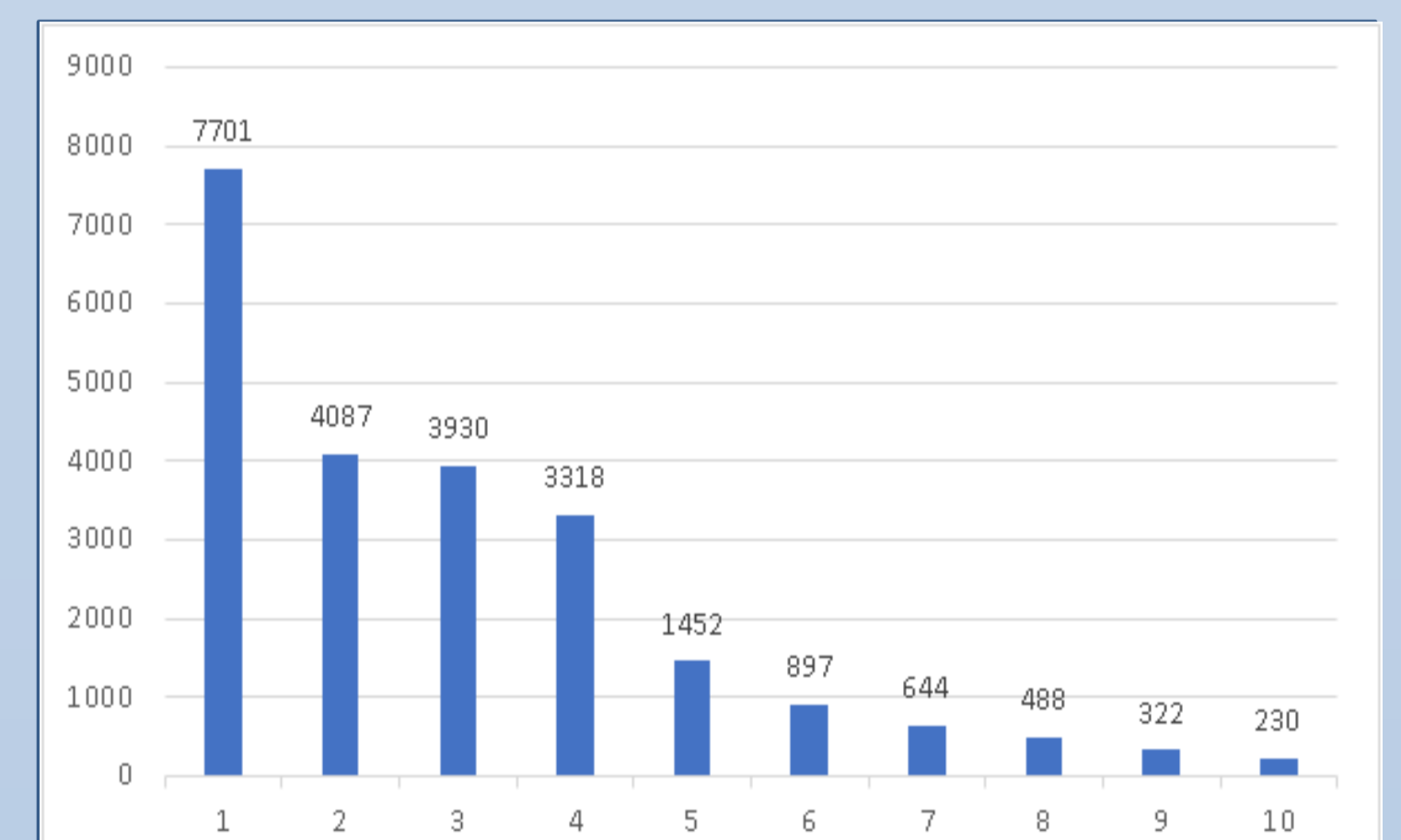
Az alapfokú művészeti oktatásban résztvevő növendékek létszáma
Forrás: Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2016/17

Klasszikus zenei szakos tanulók számbeli megoszlása
Forrás: Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2016/17

Fúvószenekari hangszeren tanuló eloszlása
Forrás: Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2016/17

1: fuvola; 2: ütőhangszer; 3: trombita; 4: klarinét; 5: kürt; 6: szaxofon; 7: harsona; 8: oboa; 9: fagott; 10: tuba

A hazai fúvószenekari réteg tudományos viszonylatban eddig nem kapott túl sok figyelmet, holott a zeneoktatás és a kultúra terjesztésének jelentős szegletét képezi. Jelen prezentáció egy tervezett nagyobb volumenű kutatás első fázisát képezi, amelyben a magyar fúvószenekarok helyzetét, valamint a zenekari tagok egyéni motivációit, szociokónómiai háttérét vizsgáljuk. A kutatás első lépcsőfokaként a hazai fúvós zeneoktatás adatait értelmezzük, amelyhez a 2016/17-es Köznevelési Statisztikai Évkönyv adatait használtuk fel.

Az alapfokú művészeti képzésben résztvevő 232804 tanuló közül 113100 valamilyen zenei tanulmányt folytat, ugyanakkor a zenei tagozatok között is kimutatható egy jelentős differencia. A zenei irányzatokat tekintve (klasszikus, népi, jazz és elektroakusztikus) a klasszikus képzés kimagasló többséget mutat. Optimista szemlélettel ez utalhatna a klasszikus képzés sikerességére is, ugyanakkor tényként kezelhető, hogy a legtöbb intézményben nincs is lehetőség a nem tradicionális szakok elindítására.

A klasszikus képzésben lévő 102356 növendéknek csak töredéke (23069) játszik klasszikus fúvószenekari hangszeren, azonban árnyalja az összképet az a 14377 furulya/blockflöte szakos tanuló, akik ugyan jelenleg nem fúvószenekari hangszeren játszanak, de általános gyakorlat, hogy néhány év gyakorlat után a pedagógusok zenekari hangszerre „terelik” át a növendéket.

A fúvószenekari hangszerek megoszlása is érdekes képet mutat, hiszen többé-kevésbé arányosan igazodik egy átlagos magyar fúvós együttes felépítéséhez. A fuvola népszerűsége mellett szembeötlő, hogy néhány hangszeren (oboa, fagott, tuba) kifejezetten kevesen tanulnak, azonban a fúvószenekari összetételt szem előtt tartva létszámuk elfogadhatónak mondható. Tovább árnyalja a képet, hogy a Statisztikai Évkönyv nem tünteti fel a tenorkürtön játszó tanulókat, pedig a zenei intézményekben és a fúvószenekarokban is aktívan jelen vannak.

A fúvószenekarok objektív kutatását nehezíti, hogy nem található pontos adat a működő magyar fúvószenekarok létszámával kapcsolatban. A Magyar Fúvószenesi Szövetség 2015-ben mindössze 68 szövetségi tagot nevezett meg, de ezen tagság minden esetben feltételhez kötött, így ez a hazai zenekaroknak csak töredéke. Egy magyarországi fúvószenekari adatbázis felállítását kezdeményezte Csepreg Város Fúvószenekara is, de ez a kezdeményezés is csupán 72 zenekart ír össze, ami bizonyosan messze elmarad a hazai zenekarok összlétszámától.

A fúvós együttesek vizsgálata fiatalsága ellenére szerteágazó irodalommal rendelkezik, azonban hazai viszonylatban ezen irodalom szinte teljesen hiányos. Jelen prezentációval elsődleges feladatunk, hogy megágyazzon a további hazai kutatásnak, amely reményeink szerint a fentebb vázolt hiányt pótolja.

Szakirodalmi hivatkozások

Marosi László (1994): *Két évszázad katonazenéje Magyarországon. A magyarországi katonazene története; katonakarmesterek 1741-1945.* Zrínyi Kiadó, Budapest.
Mantie, Roger (2012): A Study of Community Band Participants: Implications for Music Education. *Champaign. Bulletin of the Council for Research in Music Education.* 191. sz. 21-43.
Szabóné Fodor Adrienne (2017): *Közösségi kapcsolatok – Kórustagok kapcsolatai a zenei közösségeken belül és kívül.* In: Váradi Judit, Szűcs Tímea (szerk.): *Sokszínű zenepedagógia. Tanulmányok a zeneoktatás szerepéről, módszereiről és társadalmi hatásairól.* Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 86-98.

Pusztai Gabriella (2004): *Iskola és közösség. Felekezeti középiskolások az ezredfordulón.* Gondolat Kiadó, Budapest.
Váradi Judit (2017): A nonformális zenei nevelés integrálásának lehetőségei a formális oktatásba. In: Váradi Judit, Szűcs Tímea (szerk.): *Sokszínű zenepedagógia. Tanulmányok a zeneoktatás szerepéről, módszereiről és társadalmi hatásairól.* Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 73-85.
Veblen, K.K. (2007): *The many ways of community music* In: *International Journal of Community Music.* 1. sz. 5-21
Vercseg Ilona (2018): *Közösségelmélet. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest.*

